

Spravedlivá rovnováha mezi obecným zájmem a právem pokojného užívání majetku, zákon o půdě a restituční tečka

Byl-li účastníkovi zabaven majetek z důvodu veřejného zájmu v situaci, kdy tento neprovozuje typicky rizikové aktivity, má nárok jen na symbolickou výši náhrady, uplatnil svá práva před uplynutím restituční tečky a naplňuje účel zákona o půdě, kterým je veřejný zájem na péči o zemědělskou půdu a na hospodářském rozvoji venkova, nelze než uzavřít, že došlo k porušení spravedlivé rovnováhy mezi obecným zájmem a právem pokojného užívání majetku účastníkem v podobě legitimního očekávání.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 436/2007, ze dne 30.11.2007)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně L. B., zastoupené advokátem, proti žalovanému P. f. České republiky, o splnění povinnosti vydat zemědělské pozemky, vedené u Okresního soudu v Českém Krumlově pod sp. zn. 7 C 379/2005, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 31. 8. 2006, č. j. 22 Co 1791/2006-87, tak, že rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích z 31. 8. 2006, č. j. 22 Co 1791/2006-87 se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

A. Předchozí průběh řízení

Žalobkyně se domáhala, aby soud žalovanému uložil vydat jí určité zemědělské pozemky nacházející se v katastrálním území a obci P. a případně jiné pozemky v téže obci, a to jako pozemky náhradní podle § 11 odst. 2 zákona č. [229/1991](#) Sb. (dále jen „zákon o půdě“) k uspokojení restitučních nároků v souhrnné nominální výši 150.776,51 Kč. Uvedla, že od roku 1991 provozuje zemědělskou prvovýrobu na pozemcích o rozloze 105 ha a že využila zákonné možnosti postoupení pohledávek od původních restituentů k tomu, aby pro stabilitu a perspektivu svého podnikání získala v předmětné lokalitě další zemědělskou půdu do svého vlastnictví, a to za vynaložení nemalých nákladů.

Okresní soud v Českém Krumlově jako soud prvního stupně rozsudkem z 19. 4. 2006, č.j. 7 C 379/2005-68, žalobu zamítl. V odůvodnění uvedl, že žalobkyni postoupený nárok na vydání náhradních pozemků zanikl ke dni 31.12.2005, a to na základě § 13 odst. 6 a 7 zákona o půdě a čl. VI zákona č. [253/2003](#) Sb. (dále jen „restituční tečka“). Dále vyslovil, že na zániku nároku nic nezměnila ani skutečnost, že Ústavní soud ustanovení o restituční tečce zrušil svým nálesem z 20.12.2005, sp.zn. Pl. ÚS 6/05, uveřejněný pod č. [531/2005](#) Sb., neboť tak učinil pouze ve vztahu k oprávněným osobám v užším slova smyslu, tedy k původním restituentům, a jejich dědicům, nikoli však ve vztahu k postupníkům. Soud prvního stupně dodal, že další provedené důkazy, např. ohledně zápisu do evidence samostatně hospodařícího rolníka, jsou pro rozhodnutí ve věci bez významu.

Krajský soud v Českých Budějovicích jako soud odvolací rozsudkem ze dne 31.8.2006, č.j. 22 Co 1791/2006-87, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, když vyšel z jeho skutkových zjištění a

ztotožnil se i s jeho právními závěry. Odvolací soud uvedl, že jakkoli nemá důvod pochybovat o tom, že žalobkyně na předmětných pozemcích hodlala provozovat zemědělskou výrobu a neusilovala o ně ze spekulativních důvodů, jsou tyto okolnosti irelevantní, neboť na žalobkyni jako postupníka se nevztahuje zrušující výrok nálezu Ústavního soudu Pl. ÚS 6/05, kterým byla tzv. restituční tečka zrušena ve vztahu k restituentům a jejich dědicům. Dále odvolací soud uvedl, že zákonem určený okruh osob nelze extenzivním výkladem rozšiřovat a že podle odůvodnění nálezu Pl. ÚS 6/05 nelze konstatovat ve vztahu k postupníkům rozpor restituční tečky s ústavním pořádkem, včetně Evropské úmluvy o lidských právech vyhlášené pod č. [209/1992](#) Sb. ve znění pozdějších protokolů (dále jen „Úmluvy“) a zejména čl. 1 jejího dodatkového protokolu č. 1 (dále jen „čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy“).

B. Dovolání a vyjádření k němu

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost opřela o § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., a to z důvodu nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. V odůvodnění namítala, že soudy nižšího stupně odhlédly od skutečnosti, že Ústavní soud se v nálezu Pl. ÚS 6/05 nezabýval rozlišením postupníků na ty, kteří získali pohledávky za účelem spekulace, a na ty, kteří je získali za účelem zemědělského hospodaření. Dále žalobkyně namítala porušení čl. 11 odst. 1 Listiny a čl. 14 Úmluvy ve spojení s čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy z důvodu, že se subjekty v podobné situaci (původní restituenti a skutečně hospodařící postupníci) se zacházelo různě a se subjekty v rozdílné situaci (postupníci obchodující s pozemky a skutečně hospodařící postupníci) shodně, aniž by takový postup byl rozumně a objektivně odůvodněn. Žalobkyně zdůraznila, že jednala plně v souladu se smyslem a duchem zákona o půdě a naplňovala jeden z jeho účelů výslovně zmíněných v preambuli, totiž obnovení podnikání v zemědělství a tím přispění k opětovnému zemědělskému rozvoji a obnově venkova. Stejně tak žalobkyně zdůraznila, že Česká republika jako dlužník ze soukromoprávního vztahu zavedením restituční tečky zneužila svého veřejnoprávního postavení a tím zhoršila postavení svého věřitele a narušila Listinou zaručenou rovnost dlužníků státu a jiných subjektů, jakož i princip rovné ochrany. Žalobkyně rovněž argumentovala tím, že restituční tečka ve vztahu k ní porušila princip právní jistoty, proporcionality a legitimního očekávání i právo pokojně užívat majetek (čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy), které chrání i ty majetkové hodnoty, na jejichž zhmotnění má žalobkyně aspoň legitimní naděje – viz rozsudek senátu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) ve věci *Gasus Dosier- und Fördertechnik GmbH proti Nizozemí* z 23. 2. 1995, č. stížnosti 15375/89. Žalobkyně dále poukázala: – na nutnost zohlednit zvláštní okolnosti jednotlivých případů (s odkazem na rozsudek senátu ESLP ve věci *Pincová a Pinc proti České republice* z 5. 11. 2002, č. podání 36548/97); – na to, že zobecňující, a tedy diskriminační zákonná úprava byla shledána jako rozporná s Úmluvou (s odkazem na rozsudek senátu ESLP ve věci *Zvolský a Zvolská proti České republice* z 12. 11. 2002, č. podání 46129/99); – jakož i na skutečnost, že nehodlala s pozemky dále obchodovat, a tudíž nebyla povinna strpět rizika vyplývající z tržní povahy soukromých vztahů (viz rozsudek velkého senátu ESLP ve věci *Gustafsson proti Švédsku* z 25. 4. 1996, č. podání 15573/89). Z uvedeného žalobkyně dovodila porušení spravedlivé rovnováhy mezi obecným zájmem a ochranou jejích základních práv, ačkoli zachování této rovnováhy je nezbytným předpokladem pro to, aby zásah do práva na pokojné užívání majetku mohl být v souladu s Úmluvou. Závěrem žalobkyně navrhla, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a vrátil mu věc k dalšímu řízení.

Žalovaný ve svém vyjádření k dovolání uvedl, že rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno v souladu s právním řádem, a proto navrhl, aby dovolání bylo zamítnuto.

C. Přípustnost dovolání

Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je včasné, podané oprávněnou osobou prostřednictvím advokáta, splňující formální obsahové znaky předepsané § 241a odst. 1 o.s.ř. a opírající se o způsobilý dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. Poté dovolací soud dospěl

k závěru, že přípustnost dovolání zakládá § 237 odst. 1 písm. c) o. s. ř., neboť dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu má po právní stránce ve věci samé zásadní právní význam, neboť řeší právní otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Jakkoli se totiž odvolací soud aplikací restituční tečky v případě postupníků restitučních nároků již vícekrát zabýval (srovnej rozsudek z 8.11.2006, sp. zn. 28 Cdo 2259/2006, na který navázala usnesení z 22. 2. 2007, sp. zn. 28 Cdo 167/2007; z 22. 2. 2007, sp. zn. 28 Cdo 209/2007; z 19. 4. 2007, sp. zn. 28 Cdo 604/2007; z 13. 6. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1122/2007; z 14. 6. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1443/2007; z 7. 6. 2007, sp. zn. 28 Cdo 1904/2007; z 7. 6. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2068/2007; z 25. 7. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2527/2007; z 23. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2629/2007; z 10. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2718/2007; z 18. 7. 2007, sp. zn. 2902/2007; z 10. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2908/2007; a z 10. 8. 2007, sp. zn. 28 Cdo 2932/2007), činil tak dosud pouze obecně (vzhledem k celé skupině postupníků restitučních nároků) a aniž řešil otázku, zda lze v rámci této skupiny odlišit postavení soukromě hospodařících zemědělců (přičemž toto odlišení je materiálně významné) a zda ustanovení Úmluvy jsou v dané věci přímo aplikovatelná.

S ohledem na vázanost odvolacího soudu uplatněnými dovolacími důvody (§ 242 odst. 3 věta první o. s. ř.) je předmětem odvolacího přezkumu právní závěr odvolacího soudu o tom, že pokud žalobkyně jako soukromě hospodařící zemědělec získala restituční nároky z nikoli spekulativních důvodů a v úmyslu provozovat na nich zemědělskou výrobu, nemohlo to, ani vzhledem k ustanovení Úmluvy, nic změnit na skutečnosti, že její nároky na vydání pozemku zanikly k 31. 12. 2005 podle ustanovení o restituční tečce.

D. Dovolací přezkum

Podle čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy: „(1) Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva. (2) Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a pokut.“ Vzhledem ke konstantní judikatuře ESLP nepředstavují ustanovení o ochraně pokojného užívání majetku (odst. 1 věta 1), o ochraně před zbavením majetku (odst. 1 věta 2) a o možnosti státu upravit užívání majetku (odst. 2) tři oddělená pravidla; naopak „druhé a třetí pravidlo se týkají zvláštních případů zásahu do pokojného užívání majetku a musí být tudíž vykládány ve světle obecného principu vyjádřeném prvním pravidlem. (Rozsudek pléna ESLP z 21. 2. 1986 ve věci James a další proti Spojenému království, č. stížnosti 8793/79, odst. 37.) Navíc z obecného pravidla zakotveného v první větě čl. odst. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy plyne nutnost zvážit, „zda bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi obecným zájmem společnosti a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce [...] Hledání této rovnováhy je vlastní celé Úmluvě a odráží ji i struktura článku 1 (P1-1).“ (Rozsudek pléna ESLP z 23. září 1982 ve věci Sporrong a Lönnroth proti Švédsku, č. podání 7151/75 a 7152/75, odst. 69.)

I. Dovolací soud nejprve zkoumal, zda nárok na vydání nemovitosti tvoří majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy. V uvedeném směru pak dospěl ke kladnému závěru vzhledem k tomu: – že majetkem ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy mohou být nejen hmotné věci, ale i „jistá další práva a zájmy představující aktiva“ (žalobkyně uvedený rozsudek ESLP ve věci Gasus Dossier- und Fördertechnik, odst. 53); – že nároky žalobkyně na vydání pozemků plynuly z jednoznačného ustanovení zákona o půdě (§ 11 odst. 2, nyní též § 11a); – že možnost jejich vymožení podporovala i judikatura (mj. usnesení Nejvyššího soudu z 18. 8. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1525/2003, nebo nález Ústavního soudu z 4. 3. 2004, sp. zn. III. ÚS 495/02, uveřejněný ve Sb. n. a u., č. 33, sv. 32); – že ESLP dovodil majetkovou povahu podle čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy restitučního, resp. satisfakčního nároku, v rozsudku velkého senátu z 22. července 2004, ve věci Broniowski proti Polsku, č. stížnosti 31443/96; – a že ačkoli původně plynula postupitelnost restitučního nároku pouze z doktríny (Švestka, J., Kopáč, L. Úvaha nad možností převodu restitučních nároků k zemědělským pozemkům. Právní rozhledy, č. 6, roč. 1995, str. 224), zákonodárce možnost postoupit restituční nárok výslovně

potvrdil zákonem č. [253/2001](#) Sb. (viz nález Pl. ÚS 6/05, část VIII/g). (K otázce legitimního očekávání srov. též rozsudek velkého senátu ESLP z 28. 9. 2004 ve věci Kopecký proti Slovensku, č. podání 44912/98, odst. 45 až 52.)

II. V návaznosti na uvedené dospěl dovolací soud též k závěru, že žalobkyně byla tohoto svého majetku zbavena ve smyslu čl. 1 odst. 1 věta druhá Protokolu č. 1 Úmluvy, neboť její nároky na vydání pozemku zanikly dne 31. 12. 2005 v důsledku zákonných ustanovení o restituční tečce, bez ohledu na to, zda žalobkyně své nároky uplatnila, ať už u žalovaného nebo u soudu (srovnej výše citovaný rozsudek Nejvyššího soudu 28 Cdo 2259/2006, a na něj navazující usnesení, citovaná v části C. – Přípustnost dovolání).

III. Z pohledu splnění podmínky veřejného zájmu, kterým by stát ospravedlnil zásah do majetkové sféry jednotlivce nutno zdůraznit, že majetku nelze odepřít ochranu jen proto, že jednotlivec jako soukromá osoba nesledoval svým jednáním veřejný zájem (v daném případě primární účel restitučního zákonodárství – zmírnění křivd). Dále dovolací soud konstatuje, že důvodová zpráva k zákonu č. [253/2003](#) Sb. (sněmovní tisk č. 171, volební období 2002-2006, www.psp.cz) neuvádí, jaký veřejný zájem sledovala ustanovení o restituční tečce, která byla přijata až na základě pozměňovacího návrhu zemědělského výboru (viz jeho usnesení z 2. 5. 2003). Následně s ohledem na nález Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 6/05, který je dle čl. 89 odst. 2 Ústavy pro obecné soudy závazný a který implicitně vyjadřuje názor o existenci veřejného zájmu na restituční tečce (neboť v opačném případě by Ústavní soud musel zrušit ustanovení o restituční tečce i ve vztahu k postupníkům), dovolací soud dovodil, že veřejný zájem, který by ospravedlnil zásah do majetku ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy, je dán a je identifikovatelný z vyjádření předsedy Poslanecké sněmovny (Pl. ÚS 6/05, část II.) jako zájem na ukončení restitučního procesu.

IV. Poté, co dovolací soud dospěl k závěru, že nárok žalobkyně na vydání nemovitostí představuje majetek ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy, který byl z důvodu veřejného zájmu zabaven, přistoupil k posouzení otázky, zda bylo dosaženo spravedlivé rovnováhy mezi obecným zájmem společnosti a požadavky na ochranu základních práv jednotlivce (viz rozsudek ESLP z 23. září 1982 ve věci Sporrang a Lönnroth proti Švédsku, op. cit.), když „musí existovat rozumný vztah proporcionality mezi užitými prostředky a zamýšleným cílem, o jehož realizaci se usiluje jakýmkoli opatřením zbavujícím osobu jejího majetku.“ (Rozsudek senátu ESLP z 20. 11. 1995 ve věci Pressos Compania Naviera, S. A. a další proti Belgii, č. podání 17849/91, odst. 38.).

Výchozím bodem dalšího hodnocení byl výše citovaný nález Pl. ÚS 6/05, v němž Ústavní soud sice vyslovil toliko „symbolickou satisfakční funkci“ peněžní náhrady (část VIII/f), avšak neshledal rozpor ustanovení o restituční tečce s čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy, když zdůraznil „pekuniární účely cese“, jakož i skutečnost, že „postupníci [si] museli být vědomi [...] i rizika [...] cese s ohledem na způsob nabídky a přidělování náhradních pozemků Pozemkovým fondem“ (část VIII/g). Dovolací soud převzal uvedené závěry Ústavního soudu, jak pokud jde o rizikovost aktivit postupníků, tak v případě symbolické povahy finanční náhrady.

1. K rizikovosti aktivit postupníků dovolací soud odkazuje na závěr Ústavního soudu o tom, že přes výše uvedenou jen symbolickou výši náhrady není v případě postupníků porušení čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy dáno, a to vzhledem k rizikové povaze jejich aktivit. V této souvislosti dovolací soud poukazuje též na rozsudek ESLP z 29. 11. 1991 ve věci Pine Valley Developments Ltd. a další proti Irsku, č. podání 12742/87, v němž se ESLP zabýval konformitou rozhodnutí o neplatnosti ultra vires vydaného stavebního povolení, které bylo dlouhodobě zapsáno do veřejného rejstříku ve prospěch společnosti obchodně se zabývající nákupem nemovitostí za účelem jejich zástavby nebo rekonstrukce. ESLP neshledal zásah do majetku (legitimního očekávání) nepřiměřeným, a proto rozporným s čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy, neboť (odst. 59): „Stěžovatelé se pustili do komerční aktivity, která již svou samotnou povahou zahrnovala prvek rizika [...], a byli si vědomi nejen

územního plánu, ale také odporu místního orgánu [namísto kterého rozhodl ministr], Dublinské okresní rady, proti jakémukoli odklonu od něj (viz odstavce 10 a 12 výše). Z uvedených důvodů Soud neshledává, že by prohlášení neplatnosti [stavebního] povolení bez toho, aby bylo učiněno jakékoli opatření ve prospěch [stěžovatelů], bylo lze považovat za nepřiměřené opatření.“

Konkrétní situace žalobkyně se však vymyká z popsaného rámce v tom, že nabyla restitučních nároků jako prostředku k získání zemědělských pozemků a rozšíření hospodářství, a nikoli v souvislosti s rizikovými komerčními aktivitami obdobnými těm, které ESLP posuzoval v případě Pine Valley Developments Ltd. a další. Uvedený rozsudek ESLP se totiž nevztahuje na jakékoli podnikání (navíc v řadě zemí Evropy se drobní zemědělci nepovažují za podnikatele, resp. obchodníky), ale na podnikání, kde „koupě pozemku s vyhlídkou jeho developmentu zahrnuje výrazný prvek rizika a spekulace“ (předkládací zpráva Komise ve věci Pine Valley Developments Ltd. a další z 6. 6. 1990, odst. 86; obdobně též usnesení senátu ESLP z 23. 9. 2003 ve věci Mirailles proti Francii, č. podání 63156/00.). Dovolací soud pro úplnost dodává, že závěr učiněný v rozsudku Pine Valley Developments Ltd. a další byl založen též na faktoru ochrany životního prostředí, který není v případě žalobkyně nijak aktivován (srov. odst. 59 a dále rozsudek senátu ESLP z 30. 11. 2005 ve věci Fadeyeva proti Rusku, č. podání 55723/00, odst. 103).

2. Protože závěr vysoké o rizikovosti aktivit žalobkyně není dán, přistoupil dovolací soud k posouzení, zda byla zachována spravedlivá rovnováha mezi zabavením majetku a obecným zájmem na stabilizaci majetkových poměrů, vzhledem k dalšímu kritériu, jímž je výše náhrady, která má v daném případě pouze symbolickou výši (srov. Pl. ÚS 6/05, část VIII/f). Judikatura ESLP vychází z pravidla, že „odnětí majetku bez náhrady částky rozumně se vztahující k jeho hodnotě zpravidla zakládá nepřiměřený zásah, který nelze považovat za souladný s článkem 1 (P1-1).“ (Viz James a další, op. cit, odst. 54.). Výjimečně může postačit i náhrada podstatně nižší než tržní cena odňatého majetku, jedná-li se o případ rozsáhle hospodářské, sociální či politické reformy (srovnej rozsudek velkého senátu ESLP z 29. 3. 2006 ve věci Scordino proti Itálii (č. 1), č. podání 36813/97, odst. 93 až 98, a tam uvedená rozhodnutí ESLP). Uvedené hledisko se však neuplatní tam, kde jde o proces rutinního vypořádávání restitučních nároků, probíhající po dobu více než 15 let, ukončený odnětím restitučních nároků za toliko symbolické náhrady, a to aniž by pro takové odnětí byly dány důvody dosahující intenzity např. změny státního zřízení nebo znárodnění průmyslového odvětví (viz rozhodnutí ESLP uvedená ve výše citovaném rozsudku Scordino).

3. Dovolací soud dále z hlediska posouzení spravedlivé rovnováhy zdůrazňuje, že na rozdíl od postupníka v nejširším smyslu (pro kterého nelze „dovodit závěr, dle něhož by účely zákona o půdě, jak jsou zakotveny v jeho preambuli, dopadaly“ i na něj – viz Pl. ÚS 6/05, část VIII/g in fine), účel zákona o půdě, a tedy i veřejný zájem, spočívající ve „zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě a upravení vlastnických vztahů k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova“ žalobkyně naplnila, získala-li nároky na vydání pozemků od původních vlastníků, resp. jejich dědiců, s cílem rozšířit své zemědělské hospodářství a tím přispět k lepší péči o půdu i k hospodářskému rozvoji venkova. Uvedený účel zákona je sice podřazen účelu primárnímu, totiž nápravě majetkových křivd, a musí mu v případném konfliktu ustoupit, nicméně v dané věci konflikt chybí, a tudíž nic nebrání, aby se sekundární účel zákona samostatně prosadil. (Srov. též nálezy Ústavního soudu z 24. 4. 2006, sp. zn. IV. ÚS 319/05.)

4. V návaznosti na shora uvedené pak dospěl dovolací soud k závěru, že nižší míra rizikovosti podnikatelské aktivity, symbolická výše náhrady, uplatnění nároku před restituční tečkou a naplnění jednoho z účelů zákona o půdě na straně žalobkyně zakládá porušení spravedlivé rovnováhy mezi zabavením majetku žalobkyni a obecným zájmem na stabilizování majetkových poměrů a tím i porušení čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy ve spojení s čl. 10 Ústavy, podle kterého „vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je Česká republika vázána, jsou součástí právního řádu; stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se

mezinárodní smlouva.“ Řečeno jinak, byl-li žalobkyni zabaven majetek z důvodu veřejného zájmu v situaci, kdy neprovozuje typicky rizikové aktivity, má nárok jen na symbolickou výši náhrady, uplatnila svá práva před uplynutím restituční tečky a naplňuje účel zákona o půdě, kterým je veřejný zájem na péči o zemědělskou půdu a na hospodářském rozvoji venkova, nelze než uzavřít, že došlo k porušení spravedlivé rovnováhy mezi obecným zájmem a právem pokojného užívání majetku žalobkyní v podobě legitimního očekávání. Uvedené jinými slovy znamená, že právní názor odvolacího soudu o zániku nároku na vydání pozemků žalobkyni jako soukromě hospodařícímu zemědělci, která je získala s cílem provozovat zemědělskou výrobu, není správný.

Pro úplnost dovolací soud poukazuje na rozhodnutí velkého senátu ESLP z 6. 10. 2005 ve věci Draon proti Francii, č. podání 1503/03, odst. 82 až 86 (shodně Maurice proti Francii z téhož data, č. podání 11810/03), v němž ESLP shledal rozpor s čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy v situaci, kdy francouzský stát přijal zákon, který značně snížil nárok určité skupiny poškozených osob na odškodnění. Ostatně, lze uvést, že ESLP rozhodl o porušení čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy i ve věci skutkově obdobné rozhodnutí Pine Valley Developments Ltd. a další (rozsudek senátu ESLP z 24. 6. 2003 ve věci Stretch proti Velké Británii, č. podání 44277/98).

Konečně dovolací soud uvádí, že závěr o porušení spravedlivé rovnováhy v případě žalobkyně vzhledem k jen symbolické výši finanční náhrady není vyloučen ani pravidelně citovanými senátními rozsudky z 18. 2. 1991 ve věci Fredin proti Švédsku (č. 1), č. podání 12033/86 a z 21. 2. 1991 ve věci Hakansson a Sturesson, č. podání 11855/85, v nichž ESLP dospěl k závěru, že spravedlivá rovnováha ve smyslu čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy byla zachována, ačkoli se stěžovatelům dostalo náhrady jen v částce odpovídající zlomku tržní ceny. Nelze totiž přehlédnout, že jak v případě Fredin (viz odst. 54, 50 a 35), tak v případě Hakansson a Sturesson (viz odst. 53), možnost zásahu do majetku předvídatelně plynula ze zákona, zatímco žalobkyně se nacházela ve zcela odlišné situaci, když před přijetím ustanovení o restituční tečce neměla důvod očekávat, a to právě i na základě zákona, že by její nároky byly revokovatelné povahy.

V. K otázce přímé aplikace ustanovení Úmluvy obecnými soudy dovolací soud poukazuje na čl. 10 Ústavy zakotvující zásadu přednosti mezinárodního práva a na nálezy Ústavního soudu z 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení, č. 80, sv. 26, a dále pod č. [403/2002](#) Sb., v němž Ústavní soud dospěl k závěru, že součástí ústavního pořádku jsou i ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách a že „nutno čl. 95 odst. 2 Ústavy interpretovat v tom smyslu, že je povinností obecného soudu předložit Ústavnímu soudu k posouzení rovněž věc, v níž dojde k závěru, že zákon, jehož má být při jejím řešení použito, je v rozporu s ratifikovanou a vyhlášenou mezinárodní smlouvou o lidských právech a základních svobodách“. Nepřipadá-li však zrušení vnitrostátního ustanovení Ústavním soudem v úvahu, jak je tomu v daném případě, je naopak povinností obecného soudu (čl. 4 Ústavy) poskytnout s ohledem na ústavně chráněné právo na individuální posouzení věci (čl. 36 odst. 1 Listiny, čl. 6 odst. 1 Úmluvy) spravedlivou ochranu práv konkrétnímu účastníkovi řízení (§ 1 o. s. ř.). Zrušení ustanovení o restituční tečce Ústavním soudem v částečném rozsahu (tedy jen ve vztahu k některým skupinám osob) nepřipadá v úvahu proto, že v zákonu o půdě se již nenachází podrobnější kategorizace než na původně oprávněné osoby a postupníky (jinak řečeno, v rámci těchto kategorií zákon již nenabízí menší „textovou jednotku“), když právě na této kategorizaci je nálezy Ústavního soudu ze dne 20. 12. 2005, sp. zn. Pl. ÚS 6/05 ve věci neústavnosti restituční tečky postaven. Dále je zrušení ustanovení o restituční tečce v plném rozsahu vyloučeno z důvodu překážky věci rozsouzené podle § 35 odst. 1 zákona č. [182/1993](#) Sb., o Ústavním soudu, s tím, že během méně než 2 let se nemohly zásadně změnit společenské poměry, ani nedošlo k relevantní změně právního řádu (srovnej nálezy Pl. ÚS 11/02 z 11. 6. 2003, uveřejněný ve Sb. n. u., č. 87, sv. 30, a dále pod č. [198/2003](#) Sb.), aby bylo možno uvažovat o neuplatnění této překážky. Dovolací soud rovněž připomíná, že vztah mezi žalobkyní a žalovaným je vertikální povahy, neboť P. f. České republiky byl zřízen zákonem č.

[569/1991](#) Sb. jako veřejný podnik k plnění funkcí státu, přičemž ustanovení Úmluvy nepochybně zavazují stát. Ze všech shora uvedených důvodů dovolací soud dospěl k závěru o přímé aplikovatelnosti čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy v dané věci.

Námitkou žalobkyně stran diskriminace se dovolací soud nezabýval, neboť to považoval za nadbytečné.

Protože odvolací soud posoudil věc neúplně, a tedy nesprávně, neboť se přes konkrétní okolnosti případu nezabýval aplikovatelností čl. 1 Protokolu č. 1 Úmluvy ve spojení s čl. 10 Ústavy, nezbylo dovolacímu soudu než rozsudek odvolacího soudu zrušit (§ 243b odst. 2 věta za středníkem o. s. ř.) a věc vrátit tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3 o. s. ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [\(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky č.j. 29 NSČR 31/2025-B-79 ze dne 28.5.2026\)](#)
- [Insolvenční řízení](#)
- [Hospodářská soutěž \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Oddlužení, dokazování](#)
- [Odpůrčí žaloba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Prevenční povinnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydědění \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Advokátní tarif](#)
- [Domácí násilí \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)